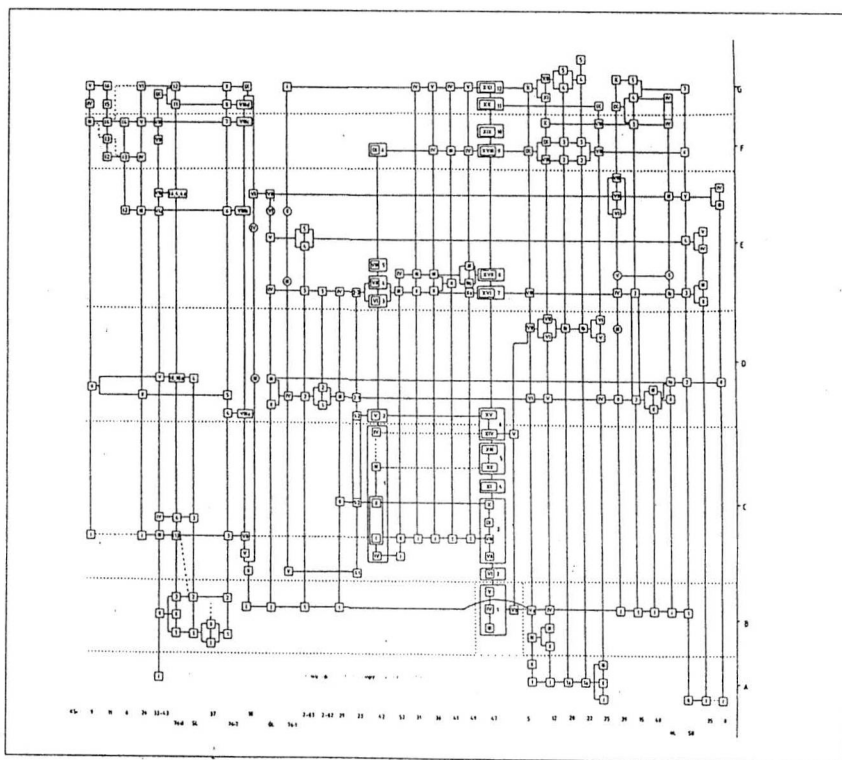

SUOMEN KESKIAJAN ARKEOLOGIAN SEURA

- SÄLLSKAPET FÖR MEDELTIDSARKEOLOGI I FINLAND

JÄSENTIEDOTE 3/1993

**Suomen keskiajan arkeologian seura -
Sällskapet för medeltidsarkeologi i Finland ry.**

Osoite : Suomen keskiajan arkeologian seura
Turun maakuntamuseo
Kalastajankatu 4
20100 Turku

Puheenjohtaja : Knut Drake puh: 921-620 144

921-352 555

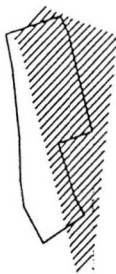
Rahastonhoitaja : Satu Mikkonen-Hirvonen

puh: 921-2442 886

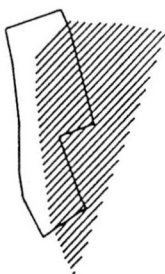
Sihteeri : Henrik Asplund

puh: 921-519 801

1300-tal

1400-tal

Kuvat

Tiedotteen kuvitus on peräisin *Ronnie Carlssonin* vasta ilmestyneestä tutkimuksesta *Datering av Kastelholms slott* (Museibyrån, Kastelholm 1993:1). Kansikuvassa on ajoituskaavio, C14-kaaviossa esitetään Kastelholman linnan laastiajoitukset, ja erillisissä pikkukuvissa linnan eriaikaisten rahojen levintäalueet.

Suomen keskiajan arkeologian seuran lausunto alueellisen muinaismuistohallinnon kehittämistoimikunnan mietinnöstä

Opetusministeriö on pyytänyt yhdistyksemme lausuntoa otsikkoasiasta. Esitämme kunnioittaen lausuntonamme seuraavaa:

Mietinnössään kehittämistoimikunta kiinnittää huomiota eräisiin keskeisiin muinaismuistojen suojeluun liittyviin periaatteisiin. Toimikunta korostaa muinaisjäännösten merkitystä kansalaisten identiteetin elementteinä. Kaikilla kansalaisilla on oikeus saada tietoa muinaisjäännöksistä, varsinkin niistä jotka kuuluvat heidän lähimpään ympäristöönsä. Samalla toimikunta pitää muinaismuistojen suojelua kansalaisvelvollisuutena, ei pelkästään viranomais tehtävä. Tähän viitaten toimikunta esittää muinaismuistohallinnon hajauttamista alue tasolle, arkeologisen tutkimusoikeuden laajentamista ja maakunnallisten esine kokoelmien kehittämistä. Näitten tavoitteiden saavuttamisen edellytyksenä on toimikunnan mukaan uuden muinaismuistolain säätäminen.

Muinaismuistohallinto

Kehittämistoimikunnan käsityksen mukaan muinaismuistohallintoa voidaan välittömästi hajauttaa museoviraston ja maakuntamuseoiden välillä tehtävillä sopimuksilla. Tällaisesta tehtävien siirrosta on jo hyviä tuloksia n.s. maakunta-arkeologitoiminnan puitteissa. Maakunta-arkeologin tehtävät luettelaa mietinnön liitteessä 2.

Seuramme mielestä maakunta-arkeologijärjestelmää, josta jo on hyviä kokemuksia, on käytettävä lähtökohtana muinaismuistohallinnon alueellisessa kehittämisessä. Tämän päivän taloudellisessa tilanteessa tällä järjestelmällä on se ehdoton etu, että se ei vaadi suuria lisäresursseja. Maakunta-arkeologeja voidaan palkata maakunta-museoille tulevan valtionavun puitteissa.

Tukemalla ja kehittämällä maakunta-arkeologijärjestelmää sekä edistämällä museoviraston ja maakuntien välistä yhteistoimintaa luodaan pohjaa tulevalle muinaistieteen aluehallinnolle. Tämän hallinnon lopullisesta muodosta ei voida tehdä päätöksiä ennenkuin käymistilassa oleva valtakunnallinen aluejako varmistuu. Tähänastisten kokemusten perusteella ei ole mielekasta hajauttaa muinaismuistohallintoa n.s. maakuntiin, joita tällä hetkellä on 21, vaan tyytyä 5-7 alueeseen. Kuten mietinnöstä selviää on maa tällä hetkellä museoviraston arkeologian osaston sisällä jaettu kuuteen suojelualueeseen ja maakunta-arkeologeja on viisi. Henkiset ja taloudelliset resurssit huomioimatta arkeologisten hallintoalueiden

määrää ei ole syytä lisätä, vaan alueellista toimintaa on kehitettävä nykytilanteen pohjalta.

Toimikunnan mietinnössä suhtaudutaan yllättävän kevytmielisesti aluetasolla toimivien arkeologien pätevyyskysymykseen. Seuramme mielestä, maakunta-arkeologin tai vastaavan muinaistieteellisiä asioita käsittelevän virkamiehen pätevyysvaatimuksena on oltava fil.kand.- tutkinto johon sisältyy arkeologian laudatur-arvosana.

Tutkimusoikeus

Voimassa olevan muinaismuistolain mukaan museovirasto toimii muinaistieteellisen kaivauslupan myöntäjänä. Tämä päätöksenteon keskittäminen yhteen paikkaan johtuu siitä, että arkeologisessa tutkimuksessa kiinteää muinaisjäännös, so. alkuperäislähde tuhoutuu kaivaustoiminnan yhteydessä.

Toimikunta ehdottaa, että yliopistojen arkeologian laitoksilla ja alueellisilla suojeluviranomaisilla olisi vapaa kaivausoikeus. Seuramme mielestä muinaismuistolain mukainen lupamenettely pitää säilyttää. Käytäntö on osoittanut, että kaivauslupa on aina myönnetty nopeasti, mikäli tutkimushankkeen asiat muuten ovat olleet kunnossa. Nykyinen järjestelmä antaa edes jonkinlaisen takuun siitä, että tutkituista kohteista toimitetaan tutkimuskertomukset ja löytöluettelot kaikkien tutkijoiden käytettäväksi. Nopeitten tietoyhteyksien aikakaudella maantieteellisellä etäisyydellä ei ole merkitystä tässä asiassa.

Muinaisesinekokoelmat

Maasta joko irtaimina löytöinä tai kaivauksissa löytyneet esineet ovat kiinteiden muinaisjäännösten ohessa arkeologisen tutkimuksen tärkein lähdeaineisto, jonka säilyminen ja saatavuus ovat ensiarvoisen tärkeitä. Toimikunta on laatinut selvityksen aineiston määrästä ja sijoituksesta. Seuramme haluaa kiinnittää huomiota siihen, että selvitys koskee vain esihistoriallisia kokoelmia, kun taas historiallisen ajan maalöytöihin ei ole kiinnitetty huomiota.

Historiallisen ajan maalöydöt muodostavat laajan osan kansallismuseon kokoelmista. Esineitä on saatu irtolöytöinä ja kaivauksista yhtä kauan kuin esihistoriallisia löytöjä. Maakuntamuseoissa ja joissakin muissakin museoissa on myös runsaasti historiallisen ajan maalöytöjä. Seuramme pitää eri kokoelmissa olevien historiallisen ajan löytöjen kartoitusta tärkeänä.

Toimikunta ehdottaa että kansallismuseon hallussa olevia muinaislöytöjä entistä enemmän hajautettaisiin maakuntiin, yliopistojen ja eri museoiden käyttöön. Toimikunnan mielestä tällainen deponointipakko on sisällytettävä muinaismuistolakiin. Seuramme mielestä olemassa olevia kokoelmia ei ole syytä tässä vaiheessa hajauttaa, koska siitä olisi vain haittaa tutkimukselle. Museoviraston tulee jatkaa muinaisesineiden deponointitoimintaa uusien kaivausten yhteydessä tulevien löytöjen suhteen siten, että yliopistojen laitosten tutkimustarpeet ja eri museoiden näyttelytarpeet tulevat tyydytetyksi. Tulevaisuudessa mahdollisesti tapahtuvan muinaismuistohallinnon aluejaon yhteydessä voidaan esineistön laajempaa hajasijoitusta harkita.

Muinaisjäännösten inventointi

Toimikunnan mietinnössä on useita ehdotuksia, joiden toteuttamista seuramme pitää tärkeänä, kuten arkeologisten arkistojen kopioiminen ja tiedostojen siirtäminen ATK:lle, muinaisjäännösluokittelun kehittäminen sekä valtakunnallisen muinaisjäännösrekisterin aikaansaaminen. Käyttökelpoisen rekisterin aikaansaaminen edellyttää kiinteiden muinaisjäännösten inventoinnin tehostamista. Inventointihankkeen tulee kuitenkin kohdistua myös historiallisen ajan kiinteisiin muinaisjäännöksiin, joita mietinnössä ei oteta huomioon.

Historiallisen ajan muinaisjäännösten kenttäinventointia ei erinäisiä sektori-inventointeja lukuunottamatta ole tehty lainkaan kuntakohtaisesti. Nämä jäännökset voi luontevasti jakaa kirkollisiin, sotilaallisiin ja maallisiin muinaisjäännöksiin. Näistä eri tavoin museovirastoon kertyneet tiedot ja sektori-inventoinnit kattavat kohtuullisen hyvin kirkolliset jäännökset, joskin runsaasti hautausmaita ja kalmistoja sekä kirkon- ja kappelipaikkoja on löytämättä tai tarkastamatta. Myös sotilaallisista kohteista on olemassa, verraten kattavia luetteloita, mutta huomattavia puutteita on. Sotilaallisten muinaisjäännösten inventoinnista ja siinä noudatettavista periaatteista on museoviraston rakennushistorian osastolla äskettäin laadittu selvitys, joka toimikunnan olisi tullut ottaa huomioon.

Vakavin ongelma ovat maalliset muinaisjäännökset, siis asuin- ja työpaikat sekä taloudellisen toiminnan jäännökset. Näihin muinaisjäännöksiin kuuluvat myös rajamerkit, tiet, kalliopiiirrokset ja muut samankaltaiset jäännökset. Niihin kohdistuvaa luettelointia on voitu tehdä hyvin vähän ja kuitenkin näiden kohteiden määrän voi arvioida kohoavan satoihintuhansiin.

Historiallisen ajan kiinteiden muinaisjäännösten inventointityöhön on seuramme mielestä kohdistettava suurta huomiota. Tämän mielestämme hyvin keskeisen kysymyksen toimikunta on jättänyt käsittelemättä, minkä vuoksi seuramme ehdottaa erityisen työryhmän asettamista tätä inventointia suunnittelemaan.

Yhteenveto

Seuramme mielestä Alueellisen muinaismuistohallinnon kehittämistoimikunta on tehnyt hyvää työtä ja kartoittanut joukon ongelmia arkeologian kentällä pyrkien löytämään niihin ratkaisuja. Seuramme tukee pyrkimyksiä, joiden tarkoituksena on edistää arkeologiaa koskevan tiedon leviämistä kansan keskuuteen. Muinaisjäännösten suojelu ei saisi olla vain viranomaistehtävä, vaan myös jokaisen kansalaisen vastuulla, mitä nykyinenkin laki korostaa. Voimassa olevista suojeluperiaatteista ja tutkimuksen tieteellisestä tasosta ei ole tingittävä.

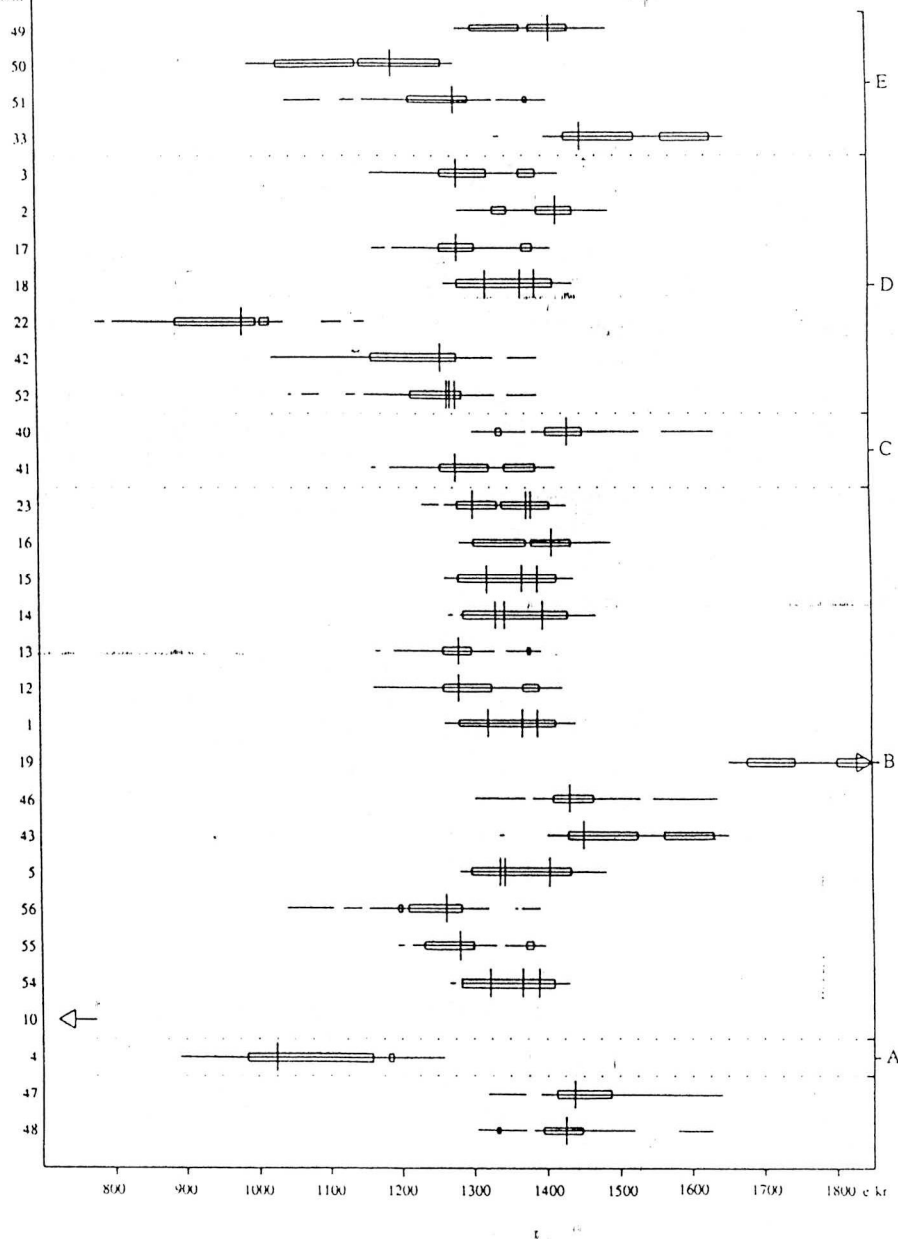
Seuramme pitää muinaismuistohallinnon alueellista hajauttamista hyvänä asiana, mutta toteaa, että maan museolaitos ei vielä ole kypsä ottamaan täyttä vastuuta muinaisjäännösten suojelusta ja tutkimuksesta aluetasolla. Tässä vaiheessa aluehallintoon siirtymistä voidaan parhaiten edistää kehittämällä olemassa olevaa maakunta-arkeologijärjestelmää. Maa on jaettava 5-7 arkeologiseen vastuualueeseen noudattaen museovirastossa jo käytössä olevaa aluejakoa. Kullakin alueella maakuntamuseoiden tulisi museoviraston kanssa tehtävän sopimuksen mukaisesti vastata määrätyistä muinaisjäännösten suojelua ja tutkimusta koskevista kysymyksistä.

Muinaismuistolakia ei ole syytä lähteä uudistamaan, vaan aluehallintokokeilua on pyrittävä edistämään museoviraston ja maakuntamuseoiden välisillä sopimuksilla.

Muinaisjäännösten suojelukäytäntöä ja tutkimuslupamenettelyä ei ole syytä muuttaa.

Alueellisen muinaismuistohallinnon kehittämistoimikunta ei ole ottanut kantaa historiallisen ajan kiinteiden muinaisjäännösten inventoimiseen, mikä mielestämme on aikamme suurimpia haasteita arkeologian alalla. Tämän vuoksi ehdotamme työryhmän asettamista selvittämään kysymykseen liittyviä näkökohtia ja sen ratkaisemista.

Provinc

ERÄITÄ KESKIAJAN KAIVAUKSIA 1993

Dragsfjärd, Hiittinen, Kyrksund

Museovirasto suorittaa syyskesällä tutkimuskaivauksen Kyrksundin myöhäisrautakautisella kauppapaikalla. Kyrksundissa pidettiin vuonna 1992 pohjoismainen harrastaja-arkeologien kaivausleiri. Tavoitteena tullee nyt olemaan kaivauksen laajentaminen alueelle, jolta saatiin ensimmäiset kulttuurikerroshavainnot. Aikaisemmat löydöt - erityisesti pronssin valuusta kertovat löydöt sekä punnukset - viittavat siihen, että Kyrksundissa on ollut kauppapaikka. Kohde on toistaiseksi uniikki Turunmaan saaristossa. Kaivausalueen tuntumassa sijaitsee Kyrksundin keskiaikaisen kappelin ja kirkkomään jäännökset, joten odotettavissa on myös keskiajan löytöjä.

Helsinki, Vanhakaupunki

Helsingin kaupunginmuseo suorittaa viidettä kesää kaivauksia Vanhakaupungin alueella. Tämänvuotinen kaivaus lienee pinta-alaltaan toistaiseksi suurin. Tutkimushankeen tavoitteena on selvittää Helsingin vanhan kaupungin struktuuria ja asutuksen intensiteettiä sekä esineistön perusteella Helsingin varhaisia kauppa- ja muita yhteyksiä.

Kaarina, Kuusiston linna

Museovirasto jatkaa kesäkuussa Kuusiston linnan restaurointitöiden yhteydessä tehtäviä arkeologisia tutkimuksia. Arkeologisia kaivauksia suoritetaan tänä kesänä II esilinnan muurin ulkopuolella. Tarkoituksena on kaivaa viemärikaivanto kyseisen esilinnan sadevesien johtamiseksi. Kesän kaivauksen sijainnin sanelee siis kyseisen viemärin sijainti. Mahdollisesti, jos aika sallii, kaivetaan I esilinnan eteläpuolella oleva alue vanhan koeojan ja muurin välissä. Muuritutkimus jatkuu myös edelleen.

Lieto, Vanhalinna

Turun yliopisto jatkaa Vanhalinnan linnavuoren etuvarustuksen tutkimuksia neljän viikon ajan Liedon kunnan sekä Turun yliopistosäätiön varoin. Vuonna 1992 paljastettiin rautakautinen kulttuurikerros linnavuorelle johtavan polun alta. Kaivausta jatketaan tavoitteena selvittää kulttuurikerroksen tarkempi ikä ja laajuus.

Perniö, Melkkilä ja Latokartano

Helsingin yliopiston kartanoprojektin puitteissa suoritetaan koekaivauksia ja kartoituksia Melkkilän ja Latokartanon tilojen maalla. Kartanoprojektista vastaa tänä keväänä koottu opiskelijaryhmä. Projektin tavoitteena on verrata muutamia varsinaissuomalaisia ja muutamia hämäläisiä kartanoita toisiinsa keskiaikaisen esineistön ja rakennusjäämistön osalta.

Turku, Rettigin tontti

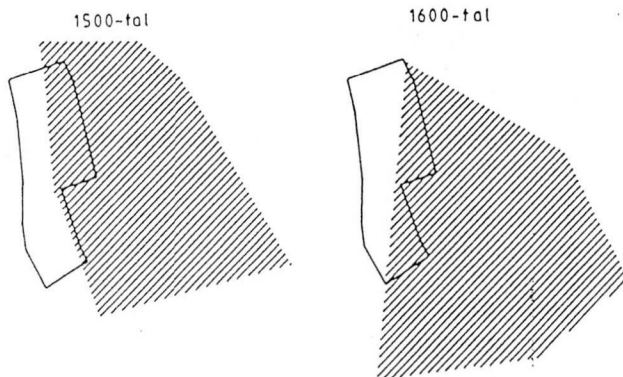
Rettigin tontilla jatketaan mahdollisesti alueen pelastuskaivausta. Tavoitteena on dokumentoida Turun paloa edeltäviä rakennusten jäännöksiä sekä tutkia tasokaivauksena keskiaikaisia kerrostumia.

Yläne, Kappelniitty

Museoviraston koekaivausryhmä jatkaa 26.4.-14.5. Kappelniityn rautakautisen muinaisjäännösalueen tutkimuksia. Kappelniitynmäellä on sijainnut Yläneen vanha kirkko. Koetutkimuksissa vuonna 1992 löydettiin jälkiä rautakautisesta asutuksesta. Kirkon ja kirkkomaan sijaintialue on yhä selvittämättä.

Seuran ensimmäiset julkaisut ilmestyvät

Yhdistyksen julkaisutoiminta lähtee vauhdilla liikkeelle syyskuussa. Silloin ilmestyvät *Archaeologia mediaevi Finlandiae* I ja II. Ensimmäiseen sisältyy vuoden 1991 linnasymposiumin esitelmät ja toiseen vuoden 1992 Turun linna -seminaarin esitelmät. Seuran jäsenillä on mahdollisuus saada kirjat erikoisalennuksella: osa I a 160 mk ja osa II a 35 mk. Tilauksia voi lähettää yhdistyksen osoitteella. ...

KESKIAJAN VÄITÖSKIRJA

Suomen keskiajan arkeologian seuran jäsen Helena Edgren väitteli 29.5. aiheesta *Mercy ja justice - Miracles of the virgin Mary in finnish medieval wall-paintings*. Väitöskirja on ilmestynyt sarjassa Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja. Kirjan ohjehinta on 180 mk.

SUOMEN KESKIAJAN ARKEOLOGIAN SEURA -
SÄLLSKAPET FÖR MEDELTIDSARKEOLOGI I FINLAND

Seminaari Hämeen linnassa 19.11.1993

KESKIAJAN ARKEOLOGIA - OMIN ALUE
JA KOSKETUSPINNAT MUIHIN TIETEISIIN

MEDELTIDSARKEOLOGIN - SÄRART OCH
KONTAKTFÄLT

- 10.00 Seminaarin avaus
- 10.15 FD Anders Ödman : Danmarks medeltida bergslag
- medeltidsarkeologi utan gränser.
- 11.30 FD Knut Drake : Byggnadsmonument och historiska
källor.
- 12.00 Lounas
- 13.15 FT Sirkku Pihlman : Arkeologisen aineiston
kategorisaatio.
- 14.00 FM Marita Kykyri : Historiallisen ajan puurakennus-
tekniikan kehitys arkeologian ja sen lähitieteiden
näkökulmasta.
- 14.45 FT Terttu Lempiäinen : Keskiajan ihmiset ja kasvit
- kannattaako kasvillisuustutkimus?
- 15.15 FT Jussi-Pekka Taavitsainen : Sisä-Suomen asutus-
historia. Historiaa - arkeologiaa - paleoekologiaa.
- 16.00 Loppukeskustelu ja seminaarin päättäminen

Seminaarin ilmoittautumislomakkeita sekä tarkempia tietoja
seminaarijärjestelyistä on saatavissa elokuussa.

